

Вацьковські Казімеж Станіславович, д.е.н, проф., завідувач кафедри інформатичних систем Варшавського технологічного університету «Варшавська політехніка», м. Варшава (Польща)

e-mail: kwackowski1701@gmail.com

контактний телефон: +48607268173

Гордієнко Лариса Юріївна, к.е.н., доц., доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків

e-mail: gordienkolarisa@ukr.net

контактний телефон: (050) 557-18-03

Адреса для розсилки збірника тез: вул. Слинько, 5, кв. 8, м. Харків, 61100

Дискусійна група Конгресу: *Публічне управління України : глобалізаційні виклики сучасності*

Трансформаційні процеси у сфері публічного управління Польщі

В умовах трансформаційних змін, що заплановані і здійснюються в Україні сьогодні, вельми актуальним є досвід східноєвропейських країн, які увійшли до країн співдружності європейських держав (ЄС), серед яких найуспішнішою у реформуванні публічного сектору виявилася Польща.

Основними напрямками трансформаційних змін, які були започатковані в Польщі ще в 80-х роках ХХ століття, були розбудова ринкової економіки, створення громадянського суспільства та демократизація. Як зауважує Л. К. Гілейко [1], системна трансформація була не тільки необхідна, але стала ефективною. Польща на переломі ХХ і ХХІ століття є принципово інша ніж з початку інституційної трансформації. В порівнянні з іншими державами, особливо з тими, які разом з Польщею увійшли в 2004 році в ЄС, Польща займає дуже добру позицію, про що свідчать дані, які стосуються успіхів у приватизації, створенні ринкової інфраструктури, економічного зросту, особливо розвитку підприємництва.

Іншим ефектом трансформації є революція в освіті, яка визвала великий стрибок у бік збільшення кількості студентів. Це стало можливим завдяки позитивного сполучення економічного та соціального ефекту. З одного боку – це стало виразним прискоренням в керунок сучасності, створення постіндустріального інформаційного суспільства, а з іншого – чинником, що створює підстави та фундамент створення і розвитку людського капіталу [1].

Трансформаційні зміни сфери публічного управління Польщі, незважаючи на суттєві успіхи, були пов'язані і з рядом проблем, серед яких експерти називають структурні асиметрії між економічною та соціальною сферами, що було спровоковано проблемою публічних фінансів, яка спостерігалася у 2005-2007 рр. Ця ситуація, у свою чергу, призвела до необхідності вирішення двох проблем, пов'язаних з оцінкою ефектів та коштів трансформації.

Перша проблема стосується корективи варіанту трансформації або пошуку нової трансформаційної парадигми. Тобто необхідно було знайти відповідь на питання, який варіант розвитку обрати: ліберальний чи соціальний, або пов'язати ринок, конкуренцію і приватизацію з європейськими соціальними стандартами.

Інша проблема торкалася ролі молодшого покоління у публічному житті та подальшому розвитку трансформації. Вибори 2007 року показали, що на публічну політику значний вплив зробило молоде покоління. Тому необхідно було вирішити, чи то був одноразовий бунт молодих, чи сигнал тривалого виходу молоді на політичну сцену.

Відповіді на ці два питання, на думку Л. К. Гілейко [1], тісно між собою пов'язані. Перспективи змін, корективи варіанту трансформації включають як програму (модель), так і рушійні сили, середовище і суспільні групи, що будуть її підтримувати та являтися суспільною базою. Отже завдяки дискусії з'явилася нова версія корективи асиметрії, нерівновагі і поляризації, що виникли з переваги неоліберальної практики на початку

трансформаційних змін. Сутністю нової трансформаційної концепції була обрана така форма капіталізму господарчої ефективності і суспільної справедливості, помірних нерівностей і розумного опікунства, яку було окреслено як компроміс поміж демократично-ліберальним і соціальним устроями.

Такий устрій повинен був опиратися на засади рівності різних економічних секторів, з перевагою приватного сектору, особливо у секторі публічних послуг, та утриманні редистрибуційних функцій держави задля суспільного вирівнювання, підтримання загальних потреб розвитку (наприклад, освіти та науки). Відповідно цієї трансформаційної концепції держава і далі мала би у своєму розпорядженні засоби для усунення слабких сторін як ринку, так і держави.

На сьогодні вибір трансформаційної моделі є актуальною і важною справою, а її форма повинна, на думку Л. К. Гілейко [1], опиратися на оптимальні пропорції поміж економічною і суспільною ефективністю, приймаючи до уваги конкретні умови і засади.

Сьогодні спостерігається європеїзація трансформації польської сфери публічного управління, яка є двовимірною. Перший вимір обіймає економічну сферу, спільно з ринком праці. Економіка, правила її функціонування, відкритість, конкуренція, лібералізація, підвищення ефективності і зменшення коштів – це все великі проблеми, що стоять перед всією Європою, а також перед країнам, що трансформуються.

Європейський вимір трансформації публічної сфери Польщі виражається також в тому, що Польща опинилася в більш загальному процесі напруг і конфліктів, що притаманні для Європи сьогодні.

Якщо під кінець 60-х років і у 70-ті роки, крім традиційних промислових конфліктів або боротьби між капіталом та працею, була притаманна «революція публічних служб», то на початку XXI століття з'явилося нове поле спорів і напруги. Сферами конфліктів стали публічний сектор і соціальна сфера, в тому числі вирівнюючі функції держави.

Дослідники трансформаційних процесів у сучасних суспільствах високо розвинених європейських країн підкреслюють, що традиційний промисловий конфлікт відходить у минуле. Йому на заміну приходить нове поле напруг. На першому місці знаходяться проблеми, які пов'язані з європейським суспільством і прибуттями людей з інших країв, в тому числі з бідних країн Близького сходу, Азії та Африки.

Особливістю польської трансформації сфери публічного управління є те, що Польща є за європейськими стандартами великим краєм, у якому значну роль відіграє традиційна промисловість, а також рівень суспільної диверсифікації (все ще існування значного рівня безробіття та сектору низьких заробітків).

В останні роки у Польщі, як і у високо розвинених європейських країнах, з'явилася концепція нового публічного управління (*new public management- NPM*). Термін NPM уперше був застосований Х. Худем у 1991 році, як модель публічного адміністрування, яка опирається на управління (менеджменті) [2]. Теоретичним думкам про потреби переходу на нове публічне управління товаришувало проведення реальних реформ. В той же час вже на початку XXI століття з'явилася концепція управління за посередництвом співдіяльності (*public governance*), яка повстала на ґрунті критики концепції нового публічного управління як занадто ринкової. Це означає, що не кожна проблема публічного сектора може бути вирішена ринковими методами.

Отже сьогодні у Польщі, як і у високо розвинених європейських країнах, йдуть пошуки оптимальних моделей управління публічною сферою. Тому Україна має проаналізувати досвід реформування сфери публічного управління та ті новітні моделі, які використовуються для цього.

Список використаних джерел:

1. Gilejko L. K. Polska transformacja – Proba bilansu i nowa perspektywa [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kulturaswiecka.pl/node/77
2. Zawicki M. Instrumenty nowego zarzadzania publicznego / M. Zawicki // Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. – 2007. – № 759. – S. 141–172.